

De illusie van groei

Tekst: Dr. Michael M. Tophoff

Het was gedurende de economische crisis van de jaren dertig van de vorige eeuw dat John Maynard Keynes een opvallende voorspelling deed: rond 2030 zijn alle economische problemen in de wereld opgelost. Heeft hij gelijk gekregen?

Blijkens 'wetenschappelijk onderzoek' is heden ten dage meer dan driekwart van de Nederlandse bevolking gelukkig, wat 'gelukkig' dan ook moge betekenen. Zelden of nooit in de geschiedenis ging het economisch zo goed.

En dan staat er op een dag een pubermeisje iets te schreeuwen, niet op het plaatselijke schoolplein, maar op de Algemene Vergadering in de hal van de Verenigde Naties: 'I want you to panic!'

Paniek? Mondiaal gezien mogen we trots zijn op onze economische groei. Gepaard aan digitalisering en robotisering blijft de werkgelegenheid hoog. Groei is het paradigma van onze cultuur. Er zit zelfs een autoritair tintje aan: Groei 'moet'. Zolang regeringen voor groei zorgen hebben ze weinig te vrezen. Maar o wee als de groei stagneert, of, erger nog, als de groeicurves omlaaggaan: een horrorscenario, niet alleen voor centralistisch geregeerde landen als de Chinese Volksrepubliek (ontevreden massa's zouden in opstand kunnen komen), maar evenzeer voor westerse regeringen. Groei moet niet alleen, groei went ook. Het hoge economische niveau in dit land wordt veelal gezien als het nieuwe normaal.

Dan kan het actuele maximum worden ervaren als het minimum. Op deze basis worden er dan ook eisen gesteld, zoals bijvoorbeeld door bepaalde vakbonden. Zij willen 5% méér. Dan valt er ook meer te besteden. Meer besteden is ook het advies van de regering. Meer en meer geld wordt er bijgedrukt.

Is er iets mis met ons verlangen naar steeds meer? Ik denk dat dit niet de juiste vraag is. Het gaat, dunkt me, bij dit

alles niet zozeer om een verlangen naar steeds meer, maar om de angst voor het steeds minder. Economische stilstand, recessies, het zijn doemscenario's voor de politiek. 'Minder' roept angst op, soms zelfs paniek. Angst motiveert niet alleen vluchtgedrag, angst moet kosten wat kosten worden vermeden. Daarvoor zijn we bereid een hoge prijs te betalen. De prijs voor continue economische groei is inderdaad hoog. De prijs is de accelererende, mondiale vernietiging van het milieu waarin we leven. De prijs is de klimaatcatastrofe.

En hier hebben regeringen een middel tegen gevonden. Het middel heet 'duurzaamheid', het nieuwe buzz-word dat andere buzz-words zoals 'passie' inmiddels heeft afgelost. Duurzaam is positief geannoteerd, niet duurzaam negatief. Zo drukt bijvoorbeeld ook een minister het uit: 'Schiphol mag groeien, vermits duurzaam'. De Vereniging Onze Taal definieert duurzaam als: geschikt om te duren. Spijtig maar waar is dat er op onze planeet niets is dat duurt. De planeet zelf is eindig. Alles wat zich op de planeet bevindt is eindig. De natuur is eindig. De mens is eindig. En natuurlijk is de groei ook eindig.

Zonder een diepgaand inzicht in het gegeven van eindigheid, zonder inzicht dus in het illusionaire karakter van groei, en in de consequenties daarvan, lijkt de vernietiging van ons leefmilieu onafwendbaar. Vandaar de terechte noodkreet van Gretha Tunberg. De kans is echter

groot dat deze, in het beste geval, zal leiden tot symptoombestrijding binnen het kader van systeembehoud. Slechts langzaam komen denkprocessen op gang die zich bezighouden met de vraag wat de alternatieven zijn voor groei. Is minder noodzakelijkerwijs negatief? Biedt een recessie kansen? Is 'eindig' iets om te vermijden of om te omhelzen? Is groei een illusie?

Over...

Michael Tophoff is klinisch psycholoog, doceert aan de UvA Business School (EMIA) en adviseert internationale ondernemingen.